

ՆՈՅՆԵՆ ԱՂԱԽՆԻ

ՇԱԲԱԹԱԳԻՐ

ԲԱՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳՐԱԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ԿԱՐԳԵՐՈՒՄ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ ՀԻՆԳՐԱԲԹԻ 5 ՅՈՒՆԻՍ 1852

ԹԻՒ 15

ԲԱՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական տերութեան ալ և այլ գաւառներու հոստակներուն նոր հրովարտակ մը ուղարկուեցաւ, որով հարուստ վաճառականաց և սեղանաւորաց կողմէն երկրաւորներուն փոխ տրուելիք ստակին տարեկան տոկոսները հարկերին 12 ի կը հաստատուի, և հին պարտուց վճարման համար մէկ տարիէն մինչեւ հինգ տարի ժամանակ կը տրուի: Ստակի փոխ առնուելն ու տրուելը միայն քաղաքական խորհրդարանաց ներկայութեանը ըլլայ նէ՝ ներքին է. և մասնաւոր ըստարգրութեամբ ստակ փոխ առնուլը արգիւտ է: Անձի գովութեանց արժանի է այս կայսերական հրովարտակը, որով բարեխղճամբ կառավարութիւնը ստակի փոխու առնելը հաստատուեց և որոշ հիմանց վրայ կը գիտէ, և փոխառուին ներգութեան վիճակը և աղքատութիւնը չարաչար ի կիրարկանելով՝ անսահման տոկոսն օր ստակ փոխ առնուելու տարեկար կը լլայ:

Նա յիշեալ հրովարտակին թարգմանութիւնը

Աս հրովարտակ մանկ հայտնութեան և մասնաւոր արգարքի տէր եղանակներէ կամ երկարործներուն (որոնք գաւառներու հարուստներէն կամ շաքիւսաց ստակաւոր և կամ քաղաքացիաց շահ վճարելու անուան պայմանաւ ստակ փոխ առնելու հարկաւորութիւն կուենան) օգուտը պաշտպանելու համար, սակէ առաջ որոշուած էր որ բոլոր առնելը և տալը ներքին հաշիւները քննուելով տարեկան շահը հարկերին ութի ինչուսէ, և հին պարտաւորեցանքները փոխուելով փոխառնուելով բոլորովն աղքատելու համար մէկ տարիէն մինչեւ հինգ տարի ժամանակ տրուի:

Աս կարգադրութիւնը կայսերութեան կողմէն ի գործ դրուելու մտքը բարձրագոյն հրովարտակներ ուղարկուած էին: Բայց այս վերջին ժամանակները իմանալով, որ յիշեալ նոր կարգադրութիւնը մեծ արգելքներ և ծանր դժուարութիւններ կը գտնուի, նոյն ինչիւրը Արքայութեան Բարձրագոյն Նշանակին առաջը դրուեցաւ, որ աղէկ խորհրդածութիւնէ կտրու հեռու և ալ փոխառութիւններ մտցնելը հարկաւոր դառնայ:

Արքայութեան և վարչութեան (միջկիւնքու պիտոյքը հոգալու համար եղած) տոկոսները բացառութիւն մը ըլլալով՝ անոնցմէ փոխ տրուած գումարին շահը, առաջուան պէս, հինգ հարկերը զուգուշին ամսական վիշ զուգուշ տուող փողայ, այսինքն տարին հարկերին 15 պիտի ըլլայ:

Այսպէս ալ մարդաբարեկամ սեղանաւորները ոչիտի չաւրանալին իրենց հաշիւները լրացուցանելու, ուս ընկերակցութիւն յոտակցելու կարգադրութեանց համաձայն:

ԲԱՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

ՍՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՍԻՐ

Կեանք մարդոյ հանգոյն են աւուր: Քանզի և նորա է արշարոյս՝ որ ծագէ կիսաց վարդապետ և պայծառ և կիսաց տիրապէին և միգամած, որոյ է և միջօրեայ մեծապայծառ կամ ստուերամած, ժամը խաղաղութիւնը և մրկածութիւնը խռովութեանց, ժամը ձգանց և անդորրութեան, ցաւոց և խնդութեան:

Օհեմ մրկայոյդ աւուր գայ գիշեր աղջամջին, և զհեմ մեծապայծառ աւուր գայ վերջայոյս ծիրանափայլ, և երեկոյ խաղաղաւետ, և գիշեր պայծառացեալ յարձաթափայլ նշուլից լուսնոյ կամ յաստեղացն փայլակնացայտ շողողմանէ: Սոյն գունակ կեանք չարաբար և զեղծք գան ի վախճան թշուառութեան, և կեանք բարեկեցիկը և զգօնը յալելոյթ ցանկալի:

Սանկութիւն գեռաբոյս արշարոյս մարդկային կենաց: Ի ջահել ճառագայթից արիւ

Ուրիշ տեսակ ընշարներէ թէ երկրագործ և թէ ուրիշ կարգի մարդ ստակ փոխ առնելու կամ տալու ըլլայ, հինգ հարկեր զուգուշին ամսոր միայն հինգ զուգուշ, այսինքն տարին հարկերին 12 պիտի ալ և առնու:

Եթէ Պարսկէ (յաւառէ արտառութիւն ունեցող) վաճառականները և օտար տէրութեանց հրովարտակները մասնաւոր գաւառներով ստակ փոխ տաւած են, ձեռքէն զանաւոր պարտաւորեցանք միայն այս նոր օրէնքէն առաջ եղած ըլլայ նէ վաւերական և ընդունելի պիտի համարուի: Առաջիկայ տեսակ պարտերը առաջին պայմանացը համաձայն պիտի կարգադրուին, Բայց՝ սակէ ետքը, այն անկարողները որոյ մէջ հարկերին 12 են աւելի շահ պայմանակալ է, անվաւեր պիտի համարուին:

Գտարանաց միջնորդութեամբ՝ հարկերին 15 շահով ստակ փող առնողներուն հաշիւները քննուին, նուաւ անմեղ որ շատ կամ քիչ աւելի բարձր շահով փոխ տաւած են, որպէս զի հարկերին 12 են աւելի ինչքան արգիւտուող շահ կայ նէ անմեղ առնելէքէն վար զանաւոր անգարգազներ թուականէն կամ առաջին անգամ փոխ տրուած օրէն հաշուելով:

Պարտերուն մէկէն վճարելու կարողութիւն չունեցող պարտաւորներուն անգարգազները նորոգուի պարտաւորաց հաճութեամբ, այնպէս որ պարտեցնելին մէկ տարիէն մինչեւ հինգ տարի ժամանակով վճարեն:

Հարուստ պարտաւորներուն թող չիտուի որ իրենց պարտաւորներուն վաճառքը պարտեցնելու վճարելու համար երկար պայմանաւոր պահանջուի, բայց պարտաւոր ժամանակ մը որոշուի պարտաւորաց հաճութեամբ: Երաբն զի ամեն ինչքան որ կարելի է պահանջած ստակին մէկ ժամ յառաջ ըստ տանան:

Թէ մասնաւոր կերպիւ և թէ քաղաքական ժողովի մը միջնորդութեամբ հարկերին 12 շահով այս կարգադրութիւնէն առաջ փոխ տրուած ստակները և արգէն անգամ մը կարգադրուած հաշիւները նորէն քննուին հարկաւորութիւն չկայ: Բայց եթէ որ և իցէ պարտաւոր տրուել լրացուցած հաշիւ մը նորէն քննել պահանջուի ըլլայ, նոյն հաշուի մէջ ներկայ օրէնքով հաստատուած հարկերին 12 են աւելի շահով փոխ տրուած ստակ կայ նէ ետ գարծուի:

Աս առաջարկուած անօրէնութիւնները մեր կայսերական կամեցող համաձայն ըլլալով՝ մեր հաւանութիւնը ընկալան, ուստի և անմեղ գործարարութիւնը կը հրաժեղուի:

Առաջիկայ հրովարտակ մեր իշխանութեան ներքին գաւառներուն անհամարներէն քննուելու խնդրէք, ու քաղաքական գաւառանաց և ընդհանուր ժողովոյ մէջ արձանագրել տաք:

Հոգ տանիք նաև որ գրամագրի տեղերուն և երկուս գործաց կամ ուրիշ արուեստագործ մէջ տեղը պատահած գործադրութիւններուն հաշիւները ձրի քննուին և ստուգուին, և մերայիշեալ կանոններուն հակառակ ամեն ինչ գործողութիւն մը տեղի չունենայ ձրի կառավարութեանը յանձնուած երկրներուն մէջ: Սեր յատուկ կազմը ան է որ երկու կողմանց ալ բաժնութիւն չըլլայ, թէ հաշիւներ կարգադրելու և թէ տոկոսաց շաքիւ նշանակելու և պայմանաւոր տալու տուն:

Ազգու միջոցներ ի գործ դրուին, որպէս զի կրկին չպատահին ան զեղորութիւններ, որ սակէ առաջ հրովարտակնուս միտքը չարաչար ի կիրարկանելով տեղի ունեցան:

Հոգ տանիք նաև գործարարելու մեր առաջին հրովարտակին սին անօրէնութիւնը, որ մասնաւոր կերպիւ եղած պայմանագրութիւնները կարգիլ: Սակէ ետքը ամեն պայմանագրութիւնները ընդհանուր ժողովոյ առաջ պիտի ըլլան, և զանոնք վերջապէս համար տրուելիք վաւերացեալ յատկարկներ ձրի ըլլալու են:

Առաջիկայ որ ներկայ հրովարտակին հրապարակուէն և տ

քը կը համարձակի գաղտնակ ստակ փոխ տալ կամ առնուլ առանց յառաջագոյն իմացնելու: զայն ընդհանուր ժողովոյն, և ով որ հարկերին 12 են աւելի ստակ շահ կուտայ կամ կ'առնու, օրինաց խտուութեամբ պատժուելու է, անոր համար անոնի օրինացանքներուն անունները և որպիսութիւնները բարձրագոյն գրանա խնցուներ:

Ինչպէս որ նախընթաց թերթով համառօտիւ մը ծանուցինք, թղթագրամ՝ այրելոյ հանդէսը նոյն օրը կատարեցաւ կայսերական փողերանոցի հրապարակին մէջ: Վեհապալինքնակալը և օգոստոսփայլ Վալիտէ Սուլթանը, Բարձրագոյն Տէրութեան բոլոր նախարարները և բարձր աստիճանի պաշտօնեայները ներկայ գտնուեցան այս երեւելի հանդէսին, որուն նպատակը ամեն կարգի հպատակաց հաճելի և օգտակար ըլլալուն համար բազմաթիւ ժողովուրդ յիշեալ հրապարակը երթալու փութացան:

Կայսերական Տէրութեան գանձարանէն այրուելու համար նշանակուած գումարը բըսանու հինգ հազար քսակ էր, բայց վեհապալա Վայսրը, որ իւր հպատակացը վաս բերող բաները ջնջելու ամեն ժամանակ յատուկ խընամբ կը յուշընէ, իւր անձնական գանձէն ալ ութ հազար քսակ շնորհելու բարեհաճեցաւ: Առաջի անցեալ հինգաթիւ օր այրուած թղթագրամը ընդ ամէնը երեսուն և երեք հազար քսակ էր:

Ղաւապալութ Սուլթանը այս առթիւ քաղցր և ազդու ճառ մը խօսեցաւ:

— Կայսերական տերութեան դեսպան ի Պարսկաստան (Նմէտ Վէֆիք էֆէնդին երեք շաբթի օր մայրաքաղաքէս մեկնեցաւ, ընկերութեամբ խորհրդական Հայտար էֆէնդին, առաջին խորհրդոյ բարոտուղար Նըմ պէյի և ուրիշ պաշտօնեայ դեսպանական:

— Բարձրագոյն փոխարքայի խորհրդական վեհապալալ Փուատ էֆէնդին երեք առաւօտուն Սաիդի շատի անուն կայսերական շուքեմաուլ Ղոստանդնուպոլիս հոտաւ Ղըքը սանդըրիայէն գալով, ընկերութեամբ իւր որդւայն Ղաղամ պէյի և Նմէտ Ղէվաթէ էֆէնտիի:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳՂԻԱ. 1 Օնտոն 30 մայիսի:

1 օրտերու խորհրդարանին ամսոյս 28 իննիստին մէջ Սալմեղլըրի կոմիսն հարցուեա

ւոյն զգեհու հարկոյն զվայելութիւն երփնունակ ոսկեփայլ գեղոյ, մեղմաքին և քաղցրասիւզ շնչէ օդ, և ծաղիլք բուրնի զանուշահոտութիւն և ի տղայութեան տիոց անուն զուգուշին անգործ ի անձաշակ երկարածիգ և ցաւահոծ վշտաց՝ ի ցնորս մտաց երազայոյ գանգաւելով գուշակէ անձին զհեշտանըս քաղցրութեան և զտխորժ հաճութիւն ապաւայ կենաց: Ո՛հ եք և թշուառական ցնորից մանկութեան: Օձ չարախոյն բուռնալ կայ ընդ գեղեցիկ բաժակօք ծաղկանց, և վարդք անուշաբոյրք ծածկեալ ունին ընդ կանաչագեղ տերեւովն զիւռչալ խայթիլս:

Այնչէր երբեք յաշխոյթ և յեռանդնաւարժ մանկութեան իցէ ոգի կազմ և պատրաստ ի խոհականութիւն, զամենայն ինչ ի վերին երեսս դատէ, ոչ երբեք կարծիք ի ներքս ընթանան նորա թէ գուցէ յետ խաղաղաճեալ այգուն մրկի սաստիկագոյն յուղիցի: Սինչ ի զին կայ զգօնալեալ դաշտաձեւ, ալեաց ծովուն և տեսանէ զնորին տարածեալ յափուեն անդ որպէս զօթոց երկնագոյն, ոչինչ երկմըտիցէ երբեք եթէ գիւռաշունչ բռնութիւն

հողմոյ զգնաւ զայն խաղաղութիւն վեր ի վայր հարեալ յանդնդային յարուց անտի խռովէ կոհակ յարուցեալ փրփրագեղանահողմոյ: Ոչ երբեք ի միտ առնուցու զգաւ և զարտաբանս՝ որ ընդ քաղցրաժպիտ դիմօք դարանեալ կայցէ, և ոչ երբեք զմտաւ ածէ զեքն սիրալիր համբուրիւ թագուցեալ գնի թոյն գառնագոյն:

Սանկութիւն անփորձ յերասանացն՝ չեւ ևս զգաի առեալ աղիտից թէ շրջիցին միտքն բազմածուփք՝ ծիծաղադէմ և արտեռանդն ուղեւորի ի բաղմարկածեան ասպարէզ կենցաղոյս ամենեկն ամենայն ի անտի ակնկալութիւն ապաստանեալ: Մեկանի ի մեղմիս հրապոյրս փառաց, և տենչանք բարեկեց նախապալու մեծութեան գրգռեն զնա: Փրաշեալ և սոնքացեալ ոգին հրախանդ ի ցնորս խօրականս դիւրաւ և անջան ածէ զնա ի հիացումն: յամենայնի զգեղեցիկն միայն ներկատեն աչքնորա, և կարծիք նորին զգարիւրն և զպատշաճն միայն: Վայ այնմիկ որ զգեմ կալցի նորա, և որում անձ գնել յոռուց նորին կամիցի: Ո՛հ թող տուր գնալ դմա

ցաւ թէ Ֆիորէնցա քաղաքը անցեալները ծանր անարգանք կրօղ Սիւթր Սիւթէր անդղիւսը ինչ հասուցում եղաւ : Ըրտաբին գործող նախարարը պատասխանեց , թէ եղած հասուցումը Վիզլիոյ տէրուէ պահանջածին չափ չատ չեղաւ , այսինքն միայն 240 լիւա եղաւ . բայց աս գումարին հետ թոսգանալի կառավարութիւնը երկու Վիզլիոյի աղանուականաց ազատութիւն շնորհեց , որոնք քանի մը ժամանակէ հետե Ֆիորէնցա բանտարկուած էին :

— Վիզլիոյ և Վաղլիոյ յատուկ գործաւ կապը մէջ տեղը դաշնագրութիւն մը եղեր է որ երկու տէրութեանց հայտարարեալ յանցաւոր գտնուողները փոխադարձաբար իւրաքանչիւր կառավարութեան յանձնուին : Աս դաշնագրութեան թուղթը մօտերս տէրութեան խորհրդարանին պիտի առաջարկուի . և եթէ գործարկելը ըլլայ , ասոր օրինակին պիտի հետեին Իրուսիոյ , Սարտէնիոյ և Հօլլանտիոյ կառավարութիւններն ալ , որոնք ասանկ դաշնագրութիւն ընել կուզեն Վիզլիոյ հետ :

— Սօնփամուտի դռքն ու դքսուհին (որոց առաջինը Լուի Ֆիլիպի որդին և վերջինը Սպանիոյ թագուհւոյն քոյրն է) մայիսի 27 ին Վիզլիոյ Տուլս ծովեղէրեայ քաղաքը հասան Պէլճիքայէն գալով : Վաղլիոյ նախարար թագուհին , Ժօէնվիլի իշխանը և Սպանիոյ դեսպան Սիմօն Իսթուրիլը յառաջագոյն զանոնք դիմաւորելու գացեր էին : Այլ թագուհին իւր որդին դռքը տեսնելու պէս վրան վաղեցի գլխաւոր համբուրեց , ինչու որ Վաղլիոյ երկիրներէն Լուի Ֆիլիպի գերդաստանին շաւալի աքսորանքէն ետքը տեսած չունէր :

— Վիզլիոյ Պանքայի մէջ Լիբերալական հեռագրութեան գործըք հաստատուեալ են , որով կառավարչին ու ամեն պաշտօնէից սենեակները իրարու հետ կրնան ուղղակի հաղորդակցուի :

ՀԵՒԿԱՍՏԱՆ : Սալթայի լուրերէն առնելով , շաբաթագրիս նախընթաց թերթին մէջ համառօտիւ մը ծանուցինք Վիզլիոյի զօրաց յաղթութիւնը Պրմանեան կայսերութեան վրայ :

Այս անգամ եկած Լաբուրիոյ լուրերը կը հաստատեն զայն , Վալիաթայու Քրօնիլ լրագրի ապրիլի 24 ին տպուած թերթէն առնելով : Սալթայէն եկած լուրը Սարթապանի առնուելը ապրիլի 15 ին դրած էր , որ նոյն ամսոյ 5 ին տեղի ունեցեր է : Պատերազմին մանրամասն ստորագրութիւնը աւելորդ կը համարուի : Իւտայն երկու եղբորը գտնուած ամրոցները և ամեն շինութիւնները Վիզլիացուց թնդանութեան հարուածներէն քան դուրս և քանի մը վաւօջանոցները կրակ առեր են : Պրմանցւոյ կորուստը անհամար

է . կենդանի մնացածներէն ոմանք փախեր , ոմանք գերի եղեր են : Վիզլիոյի աստիճանաւորներուն կորուստը , անցեալ շաբաթ գրածնուս տես , 2 մեռեալ և 14 վիրաւորներէն : Իսկ հասարակ զօրքէն 15 մեռեալ և 118 վիրաւորեալ գտնուեալ են , որոց թիւը ընդ ամենը 149 ի կը հասնի , այսինքն անցած շաբաթ գրածնէս 1 պակաս :

Վիզլիացուց աս պատերազմի մէջ ունեցած զօրութիւնը հեռուեալն է . 16 կամ 17 շաբաթ , 4 կամ 5 զէնք և սաշար բարձող (թրատիրթօ) նաւեր , 1 պատերազմական մեծ նաւ , 1 ֆրիգատ , 1 պրիմ և լիւց հազար կանտաւոր զօրք :

Սոքէն ծովագետը ապրիլի 23 ին Վալիաթա հասեր է Սանթուսէն դալով և յիշեալ երկերի յաղթութեան աւետիսը բերելով :

Կը հաստատեն թէ Վիզլիացուց Հիզկառ տանի երկիրներուն ընդհանուր կուսակալը (ինչպէս որ երեք ամիս առաջ գուշակեցինք շաբաթագրիս 3 երրորդ թերթին մէջ) Վալիաթային 250,000 լիւա սթէրլինի հաշիւ մը զրկեր է մինչև մարտի վերջը եղած ծախուց համար , և միանգամայն ծանուցեր է թէ նոյն օրէն սկսելով մինչև հաշտութիւն ըլլալը օրը տասնական հազար լիւա պիտի պահանջուի պատերազմական ծախուց համար :

ԳԱՂԱԻԱ . Փարիզ 1 յունիսի :

Փէյք լրագրին մէջ կը կարդամք , թէ այս օրերս տէրութեան խորհրդարանին օրէնք մը պիտի առաջարկուի , որով կառք , ձի և չուն ունեցող մարդիկը ասոնց վրայ հարկ վճարեն : Իրանէն է որ չունեալու վրայ հարկ դնելու օրէնքը առաջները երկու անգամ առաջարկուեալ է , և երկու անգամին ալ երկու կողմանց քուէից թիւը հաւասար գտնուելով չէ գործադրուեր : Դանք անտեսական մտածութիւններու համար , ցանկալի է որ այս կարևոր օրինաց երրորդ առաջարկութիւնը յաջող ելք ունենայ :

— Վալիաթայի մէջ Պերլինէն եկած հետեալ թղթակցութիւնը կը կարդամք :

« Պարոն Հեքթերնի Փարիզէն հոս գալուն զանազան մեկնութիւններ կուտան : Իայց քաղաքական շրջանակներու մէջ աւելի արժանահաւատ և հաւանական այս կը կործուի : Պ . Հեքթերնի պաշտօնը երեք ինքնուկողներուն տարաշխութիւն ցուցը ել էր թէ Վաղլիոյ հասարակապետութեան Երաւագի իշխանը անդադար կը ցանկայ Լաբուրիոյ խաղաղութիւնը հաստատ պահել , և զգաւորապէս զանոնք որ հաւատան Վաղլիոյ դժգոհ կողմանց սփռած լուրերուն , այսինքն թէ Երաւագի փառասիրական դիտաւորութիւններ ունի : Պարոն Հեքթերնը ի մի և նոյն ժամանակի հրաման ունէր յիշելու օտար լրագրոց մէջ հրատարակուած այն լուրերը , որ կարծել կուտան իւր թէ երեք ինքնակալ

ները , Վաղլիոյ կառավարութեան ձեռք փոխելու դիտաւորութեան նշանի մըն ալ չըստ պատելով , որոշած ըլլան մէջերին որ յիշեալ երկրի մէջ հաստատուած իշխանութիւններուն սահման մը դնեն , և նոյն սահմանէն դուրս եղած որեւիցէ փոփոխութիւնը չընդունին : Եւ ասոր պատասխան Ռուսիոյ , Լաբուրիոյ և Լադրիոյ ինքնակալները բաւ ըլլան թէ Երաւագի իշխանին կողմէն մարդկային ընկերութեան եղած կարևոր ծառայութիւնը շատ կը յարգեն , և թէ ամենին դիտաւորութիւն չունին Վաղլիոյ ներքին գործող փոփոխութեանը խառնուելու , եթէ այն փոփոխութիւնը օրինաւոր կերպիւ և ազգին կամօքը եղած ըլլայ :

Յիշեալ ինքնակալները Վաղլիոյ առանին գործերուն խառնուելու իրաւունք չեն պահանջեր , ինչպէս որ Վաղլիոյի ալ անոնց խառնուելու իրաւունք չունին :

Աս լուրը թէպէտ արտաքոյ կարգի կերեւի բայց Պերլինի կառավարութեան անդամներէն ոչ մէկը դեռ բաւ ունի թէ սուտ է :

ԱՆՍԴՐԻԱ : Վ իննստ 26 մայիսի :

Տէրութեան ծախուց գումարը նուազեցնելու համար նոր տնօրէնութիւններ ըլլալուն լուրը , և Ռօթշիլտ սեղանաւորին միջնորդութեամբ 35 միլիօն ֆիլիպի փոխառութեան յաջողիւ ալի ազդեցութիւն ըստ հասարակութեան մտաց վրայ , և Պանքայի բաժնիներուն գինը բարձրացուց :

— Կրտսէ թէ Ռուսիոյ կայսրը Վաղլիոյ հասարակապետութեան նոր պարտաւորչակներէն առած 29 միլիօն ֆրանքը Լադրիոյ 35 միլիօն ֆիլիպի նոր պարտուց մուրախներու պառկեցուցեր է :

— Ռուսիոյ վեհապալա կայսրը մայիսի 26 ին Փոթոմաքէն մեկնեցաւ Վարսովա երկաւր համար ընկերութեամբ կամ Նիսէ լրտին :

Կայսերութիւն ալ հետեալ օրը պիտի մեկնէր հանքային ջուրերը երթալու համար :

— Ռուսիոյ կայսերութիւն Սիմպլի և Նիքօլայ մեծ դռքերը մայիսի 10 ին Երաւագի հասան Հոլմէն գալով , 23 ին Սիլան գացին ուսկից 26 ին մեկնեցան . Կարտա ընէն մօտ Տեղէնյանօ երթալու համար :

ԱՄԵՐԻԿԱ . Նիւ Եորք 19 մայիս :

Նոյեան Լաբուր 13 երրորդ թերթին մէջ ծանուցինք որ Լադրիոյ տէրութեան դեսպանը Ռաշիկթընէն մեկնելու Ուայքեալ Եահան գաց արտաքին գործող նախարարին պաշտօնական գիր մը զրկեր է :

Այս անգամ եկած լուրերէն կիմանամք , որ Հոլլանտի ասպետին բացակայութեան պատճառը հասարակապետութեան խորհրդարանի անդամաց կողմէն Բօշութի ցուցուած պատիւը ու յարգանքն է . և այս մասին Վերիկալի լրագրոց մէջ հրատարակուած յօդուած

ինքնին անանձին , թող տուր ընթանալ դմա յանձնագ և անփոխ զհետ նորանոր ստորութեանց , զորոց ցանկ կղիլաթ կաթողի է սիրտ նորին : Երանիլ քեզ պատանեակի դու , զի աւմենայն ինչ լսած հաճոյից քոյ կատարի , աւմենեքին կմիտմ քո հաճեն , տրուեստք զլուսլամութիւն քո գրաւեն , և բնութիւն զուշ և զուրուշ քո մոգէ :

Եւ զի նշ . . . յեղադարձուց իմն զկայ առնու , յարագ արագ և ի ծիսանուտ յուղմանց անցածէ ի հանդիստ անշարժ և ի նուրանան . երբ ցնծութեան սողկեալ մնայ ի փող նորին , և վայելչութիւն վարդաբեղ այ տերոյն հարկանի ի գոյն դալիւն , հայեցուածք աչացն յերկինս չըջին որպէս որ զուղերս հեղուցուն , և ժողով շրթանցն փոխի ի նշանակ խորին տրտմութեան . . . Եւ ալ եղկելի պատմանց , զի սէր զուռալին նետ իւր առ քեզ թուլեցալ և հար դալիւն քո : Այս իսկ է անընթաց ընդ մէջ անցեցն և անդադայի : Եւ ալ զի արեւ զիմար ցանկարձակի վաղիւրդակ ի վրանան եկն արշարոյս կենաց քոյ , զանձ միանգամ ի թիկնուն կոյս և տես դոն

փոյթ և զծիծաղալէմ տիս տղայութեան քո : Եւ արեւ հրաժեշտ տամ ի քեզ , ոմանուրը և խաղող հասակ անմեղութեան . . . :

Եւ իւր աշխոյժ և թափառիկը սյուլմ պատահեցան աչաց , անյողդողդը , ուշադիրք , և յառաջին հայեացս արեւալք յաղբեր սիրոյ , ոչ և օ չըջն միտքն զաղիւրդիւնը ի մի ոյն յայ , և բեւեռեալ պիւքեալ կայ ի մի ինչ , և ի նոյն ամիսփեալ ունի զամենայն խորհուրդս իւր , ի նոյն և զիւրան իւր երեւալ :

Պատկեր անեղձանիկ նկարեալ կայ ի սրտալին , առանց որոյ չը երբեք բարութիւն և ոչ երանութիւն :

Այս զուարթութիւն որ ցանկարձակ արեւ զիմար յայտն քո , որ ի մի հայեացս հրաւան տոյ քեզ , և զիւրան քո խաղաղատե , որ ի մի ժողով երջանիկ և երջանիկ առնէ զքեզ , սիրեն զու , պատմութեան գու , կաթուգին սիրով , նա եղիցի քեզ մեքաւար յամենայն ի վեանս քո : Եւ արտաքին ի քո պէտս միայն , արեւալքայն ի գործս իւր , և յաւան ի նուաճանցն ի համարէն արարու

թեան : Սիրեալ զնա , զի հեշտանք երկնաւորք են սիրոյ , են և վայելեանք վեհմականք , որ ձեռներեց միջամուխ առնէ զքեզ ի գործս մեծամեծս , նոյն ինքն խրախոյս առաքինութեան , նուալ եղիցին քեզ նովա աւուրք չարարանաց քոյ , և վայելեացն ի գերադոյն բարութիւն և զաւուրս խնդութեան :

Սիրոյն Տեսութիւնն վերին փոխեցէ ըզքեզ ի չարադեպ զգաւորութեանց , զի եւ զուկ է քեզ , եթէ հայեցուածն այն որ զքեզ խանդաղաւտ չարանեւք իցէ և գաւաճան , եղունկ եթէ հաւաչանքն որ թափանձիկ ի հոգի քո ներքործէ , չիցէ սուրբ և անբիծ որպէս զուշ (Լաւանոյ) :

Իսկ եթէ առաքեալ յատուած զհրեշտակաւ ի խնդալիցս և բերկրաւտ գործել զաւուրս կենաց քոյ , վաղեյժ վեհալ փարեաց զնովա , և նախամեծար համարեալ զմահ քան զչարիւղաւորութիւն պատուական գանձուն , որ գտմ մի կորուսեալ ոչ և օգտակ յաւիտեան :

Թարգմանաց յիւրաքանի լրեալ Սարգիս , Ս . Պապանկեան :

ներէն կը գանգատի: Ինչպիսիք Սիւսիանը Սիւսիանը, հանգաց կառավարութեան կ'իմացնէ նաեւ թէ Սիւսիանի հասարակացութեան և Սիւսիանի տեղութեան մէջ հարկաւոր գործ մը պատահելու ըլլայ նէ, պէտք եղած հաղորդակցութիւնը Սիւսիանի խորհրդարանին հետ կ'ընայ ըլլալ: Եւ յայտարարութեան Սիւսիանի կողմէն տրուած քաղաքավար պատասխանն այս էր՝ « Եթէ Սիւսիանի հիւպատոսը Սիւսիանի կառավարութեան հաղորդելու բան մը ունենալու ըլլայ, միշտ ուրախութեամբ պիտի ընդունուի: »

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յայտնի է յարգւոյ հասարակութեան որ Ռուսիոյ մէջ մէկ քրիստոնէական դաւանութեան մէկը դառնալու համար՝ յիշեալ կայսերական տէրութեան ներքին գործոց նախարարի որոշմանը և թոյլտուութեան կառավարութեան կայ: Սոյն օրէնքը կը պահանջէր որ Հռովմէական հայերն ալ Ռուսաւորչական դաւանութիւնը կրկին ընդունելու փափաքած ժամանակին, վեհափառ Վաթիկանի տէր իշխան Նախարարութեան իմացնէր և յառաջագոյն հրամանն ստանար: Եւ սրովհետեւ, ինչպէս կը ըստէք, այս ալ շատ ստեղծ կը պատահի, այս անգամ Ռուսիոյ կայսերական կառավարութիւնը Հայոց Սրբազանգոյն Քառասնայայտին իրաւունք չնորհե՛ր որ ասանկ պարագայներու մէջ առանց թոյլտուութեան ինդրելոյ, Հռովմէական Հայոց փափաքը ընդունէ, ինչպէս և կը հաստատուի հետեւեալ ծանուցագրով, որուն մէկ կողմը Ռուսերէն և միւս կողմը հայերէն տպուած մէկ օրինակը Նոյեան Ղաւնուոյ մէջ հրատարակելու համար մեզ ուղարկուած էր:

Եւ ուրախաբար լուրը բարեւեր հաստարակութեան հաղորդելու կը փութամք, օրհնելով և երկար կեանք մաղթելով Վեհափառ Վաթիկանին, որ սերելի ազգիս միութիւնը օրէ օր յառաջացնելու ազգասիրաբար խնամք կը տանի: Եւ նոր իրաւունքը, զոր Ռուսիոյ կայսերական կառավարութիւնը Հայոց Քառասնայայտին չնորհե՛ր բարեհաճե՛ր է, Վեհափառ Ներսէս սրբազան գոյն Վաթիկանի շնորհքը յօգուտ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ձեռք բերուած երեւելի արտօնութիւններէն մէկը ըլլալով՝ յաւերժական յիշատակաց արժանի է:

« Վեհափառագոյն Տէր »

« Օայրագոյն Պատրիարք »:

« Օհաղորդեալն ինձ ՚ի Փոխարքայէն Կովկասու միջնորդութիւն Զերդ Վեհափառութեան յաղագս թոյլտուելոյ ընդունելի ՚ի ծոց Ռուսաւորչեան Հայոց եկեղեցւոյ զՀայ-Կաթողիկոս առանց խնդրելոյ առ այն յիւրաքանչեւ »

ՄՈՒԿՆ ԵՒ ԶՍԳ ԻՒՐ

Վազէր մըշակ զհետ մըկան
Ածել հարուած մահաբեր
Ահիւ և մուկն յօրհասական
Յայն ՚ի վտանգէն խուսափէր:
Վաճ եղիւ լոյս. այն ինչ նա հիւ
Զուրջ գայր զօղի յիւր ՚ի ծակ.
Բացուստ նըմա պարսաւադիր
Երկիւնին եղև ձագ:
« Իրժնդանէ ասէր, մայրիկ,
Զի զքեզ չունին առաջնորդ.
Ողջ ապրելոյ այլ բեզ ճար վիւր.
Շոյտ զիմ ըլլ հետ եկ ուղղորդ: »
« Օխ շաղափես, մարդն՝ ձագուն.
Սասա ՚ի գէմն ան, յե՛ խոխոյ.
Չես դու քան զիս սրբականացոյն:
Բան մի բրդեր մեծախօս: »

Ի որ յայլոցն ՚ի բան, ՚ի գործ,
Խըճբիճ յուզէ չարաչար.
Բաց զեր մանուկ է ինքն անխորճ.
Եւ տուլ ՚ի նմա՛ն հանձար:

Սեբ Գրգորեան Սեբեանց Օմրանայի:

Իւրում նուագի զուճումն ՚ի Նախարարութեան Ներքին գործոց, եւ բարեբաղդ գոյաւմենահպատակօրէն ենթարկել Նարձրագոյն Բարեհայեցողութեան Նորին Կայսերական Սեփութեան: »

« Թագաւոր Կայսրն, ընկալեալ ՚ի մտադրութիւն, թէ վասն փոխելոյ ՚ի միոյ այլակը թոն քրիստոնէական դաւանութենէ յայլ դաւանութիւն, սահմանադրեալ է խնդրել զուճումն Նախարարութեան Ներքին գործոց վասն պաշտպանելոյ զդաւանաւոր այլադաւան եկեղեցիս ՚ի փոխադարձ զրկողութեանց իրեաց, իսկ Հայ-Կաթողիկոս վերաբերութեամբ Ռուսաւորչական եկեղեցին Հայոց են ՚ի բացառութեան, զի նոքա են միայն օտարացեալ յայտ՝ հին եկեղեցւոյ դաւանունք, Բարձրագոյն հրամայել բարեհաճեցաւ՝ տալ ձեզ իրաւունքս վճռել զյօժարակամ դարձումն Հայ-Կաթողիկոս առ հարենի Ռուսաւորչական դաւանութիւնն իւրեանց: »

« Համարիմ ինձ առանձին բերկրութիւն հաղորդել ձերումք Վեհափառութեան զայս պիտի բարեհաճութենէ Կայսրն առ միջնորդութիւն ձեր: »

« Ի վերայ բնագրին ստորագրեալ է »

« Կոնստ. Վերովսկի: »

« Ի 18 յունիս 1852 ամի: »

Թիւ 135

« Նպատու Բցնութեամբ ընցնիք որ մա. յիսի 25 ին կիրակի օր Օմրանայ յանուն սրբոց Հռիփսիմեանց կառուցեալ Հայոց դպրատան աշակերտութեան տարեկան հարցաքննութեան հանգէսը կատարեցաւ, ՚ի ներկայութեան սրբազան Սրբաշնորհի, երեւելեաց, Ռուսաւորչական և բաղմաթիւ ժողովրդեան: Օրիորդաց յառաջագիմութիւնը շատ մեծ ըլլալով՝ բոլոր հանգիստականաց գահութեանը և գովութեանը՝ արժանի եղեր է: »

Հարցաքննութեան նիւթերն էին սրբազան և ազգային պատմութիւն, քրիստոնէական վարդապետութեւն, սրբոց Մարգարէի բացատրութիւն (այսինքն Քրիստոսի տեառն մերոյ ըրած հրաշքներուն և խօսեցած առակներուն վրայ տեղեկութիւն), քերականութիւն, համառօտ աշխարհագրութիւն, համառօտ թուաբանութիւն և այլն: »

Գլխաւորն որահին մէջ տեղը մեծկակ սեղանի մը վրայ ՚ի յոյց հանգիստականաց դրուած էին աշակերտութեան շարագրութիւնները, վայելագորութեան օրինակներ և ասոյնք գործութեան զանազան տեսակ ընտիր աշխատութիւնները: »

Հարցաքննութեան վերջը յառաջագիմ օրիորդաց մէկը գեղեցիկ ձառ մը խօսեցաւ, աղջկանց ուսման և կրթութեան ինչ աստիճան հարկաւոր ըլլալը ասպնցողանելով, և օգոստոսիա Նոյիսի 1 Սեփութեան առատագուծ կայսեր, վեհափառ Ներսէս սրբազանագոյն

Կաթողիկոսին, սրբազան Պատրիարքին, Սրբաշնորհին, և դպրատան հիմնադիր Սրբաշնորհեան բարեպաշտ Հռիփսիմէ տիկնոջ թանկագին կենացը համար բարեմաղթութիւններ ընելով, որոց զատ զատ անունները յիշուած անունները հանգիստականները օրհնութեան և շնորհակալութեան ծափահարութիւններ ըրին: Եւ Սրբաշնորհեան պայազատ տոհմին (որուն Օմրանայի հայ հասարակութիւնը յաւիտենական երախտագիտութեան անվըճարելի պարտքեր ունի) կենդանի և հանգուցեալ անդամոց պատկառելի անունները ձառին մէջ օրհնութեամբ յիշուեցան և նոյնպէս ծափահարութեամբ ընդունուեցան: Վասնայէս Հռիփսիմեանց դպրատան բարեջան հոգաբարձուք յարգւոյ խաչատուր Ղազարեան և Յարութիւն Քեօղեան աղաներուն շնորհակալութիւններ եղան: »

Հետեւեալ երկուշաբթի օրը սրբոց Հռիփսիմեանց տօնախմբութիւնը ըլլալով՝ աշակերտութեան հինքը առաւօտուն Եկեղեցի գացին, և քաղցրածայն երգեցողութեամբ սք պատարագի խորհրդեան սպասարարութիւն ըրին: Եկեղեցիէն ետքը դպրատուն երթալով ՚ի ներկայութեան հայկազուն տիկնայց կրկին քննութեան հանգէս եղաւ նախընթաց օրուան պէս: »

Եւ յետոյ կրկին թէ որչափ միսթարանք, որչափ խնդութիւն և որչափ պարծանք մեզ, երբոր թէ հեռաւոր և թէ մերձաւոր տեղուանք գտնուած ազգակից եղբայրներուն ուսումնասիրական և անգր կը տեսնեմք, ուստի քանի որ առ իմ պոստահի, ամենայն փութով կը շտապեմք Նոյեան Ղաւնուոյ էջերուն մէջ ազգային ուսումնական յառաջագիմութեան յիշատակութիւնը ընելու, որով կը յուսամք ազգիս բարի նախանձը և եռանդը գրգռել: »

Կը վերջացնեմք խօսքերնիս համառօտիւ մը յիշելով աս տեղս որ Հռիփսիմեանց վարժարանը 1850 ին Սրբաշնորհեան ազնուատոհմ և բարեպաշտ Հռիփսիմէ տիկնոջ ծախիւքը նորոգ շինուեցաւ, մէջը 230 ին չափ օրիորդք ձրիաբար բարոյական կրթութիւն կը տանան և երեսուն տեսակի չափ կանանց վերաբերեալ ասոյնք գործական, արհեստներ կը սովորին: Բարձրագոյն դատաստութիւնը Հահինեան պատուելի Յովհաննէս վարժապետին և հասարակ ընթերցանութեան ու ձեռագործ արուեստից ուսուցչութիւնը երկու Օմրանայի բարկկրթ հայ Օրիորդաց յանձնուած է, և տարեկան ծախքը տասը հազար զուռուշէն քիչ մը աւելի է: »

« Կոստանդնուպոլսոյ մէջ և ջրկայսր գլխաւոր գային ուսումնարաններուն վրայ վեր ՚ի վեր պիւնիկութիւններուն շարունակութիւնը. (Գր. Ի. — 9 — 10 — 11 — 12 — 13) : »

« Պէշկիթաշ երկու ազգային դպրատուններ կան, մէկը տղայոց և միւսը աղջկանց համար: »

Տղայոց Պաշտպան սուրբ Ըստուածածնի կոչուած դպրատան մէջ հինգ վարժապետք կան: »

- 1 Պ. Խաչատուր, հայկաբանութեան, պատմութեան և բարոյական գիտութեան:
 - 2 Պ. Օպարիս, թուաբանութեան, բընական գիտութեան և գեղեցկագրութեան:
 - 3 Պ. Գաբրիէլ, երաժշտութեան և հասարակ ընթերցման:
 - 4 Պ. Թագեան, պարութեան:
 - 5 Պ. Սինա, կառավարիչ:
- Եւ ուսումնարանին աշակերտքը թուով 160 են, որոց 4ը ճարտասանութիւն և բա:

1 Յայտնի է բարեւեր հասարակութեան որ աս աղջկանց դպրատան առաջին հիմնադիր Վիկտորի Զիւռնայի Սարգսեան ազգասէր Յարութեան արքեպիսկոպոս եղաւ և քանի մը տարի անոր ծախիւքը կառավարուեցաւ և Սարգսեան վարժարան կը յիշուէր: Բայց յիշեալ քաղաքի վերջին մեծ կրակին ՚ի մեկիւր դարձեր էր: »

« Կը ցաւիմք որ ազգային ուսումնարանաց վրայք պէտք եղած տեղեկութիւնները ժամ յոռոյ ձեռքերին չունենալուն համար, մինչև այս օրը չկարողացանք մեր յարգւոյ բարեկամներուն այս մասին ըրած խնդիրը կատարելու: Ռուսի անոնց ներողամտութիւնը և յարգւոյ հոգաբարձուաց օգնականութիւնը կը խնդրեմք: »

ՄՈՒԿՆ ԵՒ ԳՈՐՏ

Ընհաշաւել ցանգ ՚ի պայքար
Դատ վարելին մուկն և գորտ.
Իշխէր ո՛չ որ իրաւարար
Կալ ՚ի նոսա՝ կամ միջնորդ
Սին պինտ պընդէր թէ բովանդակ
Իմ է երկրիս ջրկայ վայր.
Եւ միւս՝ նըմին փոստ հակառակ
Ի գէմն անէր, յոխորտայր:
Սպէս մինչդեռ առ լըճափամբ
Գամ քան զգամ ՚ի կրուի
Ջերանէին, անդր իրաւամբ
Դատողն յանկարճ էջ արծիւ:
Իջ, գերկոսին յիւրն արկ ՚ի ճանկ
Հէգ ոտիսաց ել կրուի յանգ:

Ի զի իրաւ կամ անիրաւ
Դատափետի սյր յաւնէ.
Այլ հուճի՛ ննցուն դատից գըրաւ.
Յանկարճահաս մահն առնէ:

Սեբ Գրգորեան Սեբեանց Օմրանայի:

բոլորական գիտություն, 61 ը քերականություն, 16 ը բնական գիտություն, 65 ը պատմություն հին և նոր, թուրքականություն և գեղեցիկագրություն, և 24 ը երաժշտություն կը սովորին և 95 ը հասարակ ընթերցանություն կուսանին, (նարեկ, աւետարան, գործք առաքելայ, սարմոս, հեգերէն, քերական, բնակ կը կարդան):

— Աղջկանց դպրատան մէջ ուսուցիչքը երեք են:

1 Տերացու Ղրիգոր, հասարակ ընթերցանություն:

2 Սարգսիս, հասարակ ընթերցանություն ստորին դասու:

3 Սարգսիս Գրիգոր, մը աստիճանաբար և կանայքի արհեստից:

Այս դպրատան աշակերտութեանց թիւը 90 է, որոց 50 ը հասարակ կարգաւ և 40 ը աստիճանաբար ընթերցանութեան կը սովորին:

— Սամաթիոյ Եկեղեցիի Երեսօրհան (մեծն) գաղտնիքն (այսինքն գլխադիր սուրբ Յակոբ Եկեղեցւոյ) մէջ երկու դասաւանդութեան:

1 Պ. Յարութիւն Շիշեան, հայկաբանութեան, թուրքականութեան և վայելչագրութեան:

2 Պ. Լեւոնիկ Սարգսիս, երաժշտութեան և հասարակ ընթերցանութեան:

Այս դպրոցին մէջ 100 աշակերտք կան, որոց 20 ը քերականություն, 15 ը նարեկ, 7 ը գործոց, 11 ը սաղմոս, 9 ը հեգերէն, 16 ը քերական, և 22 ը բնակ կը կարդան:

Ասոր մէջ սենեակին մէջ տիրացու Պաղտատարը հասարակ ընթերցանություն կը սովորեցնէ 30 աղջկանց, որոց 3 ը նարեկ, 5 ը գործոց, 5 ը սաղմոս, 7 ը հեգերէն, 4 ը քերական, 6 ը բնակ կը կարդան:

— Եկեղեցիի դպրատան մէջ յիսուն կամ վաթսուն մանկուք, որոց քանի մը հատը աղջիկ են, հասարակ ընթերցանություն և գիր գրել կը սովորին, տէր Պետրոս քահանայէն:

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

— Յաւալի սրտիւ կը լսեմք, թէ մայրաքաղաքիւ Հռովմէական հայոց մէջ այս օրերս մեծ շփոթութիւն մը ծագեր է, իտալերէն լեզուաւ հրատարակուած գրքի մը պատճառաւ:

Այս գիրքը 250 էրես անօրէն ամբաստանութիւններով լեցուն յօրինուած մըն է. և թէպէտ իտալերէն քաղաքը իբր սպառնալիցութեան տեղին նշանակուած է, բայց Փէրճիմ պէ պազարը յունաց տարաւոր տպուած բլալը ստուգել հաստատուեր է. եթէ ասոր վրայ յաւելցնեմք ըսելու որ հեղինակը կամ հեղինակները անուանին պահեր են, (գուցէ անօրէնութիւններէն առ ժամանակեայ ա մօթ զգարով) ինչ բարոյականի տէր ըլլանին յարգել ընթերցողաց ըսելու աւելցնելով. մանաւանդ որ աս վերջին չորս հինգ տարուան մէջ Հռովմէական հայոց խռովութիւններուն ուշադրութիւն ընողները գիւրաւ կը հասկնան թէ ո՞ր կընայ ըլլալ ասանկ ամբարիշտ գրուածի մը հեղինակը:

Այս կեղծաւոր հեղինակին կամ հեղինակներուն խօսքին նայելով Սիւրբաբեան բաղման միաբանները, առանց բացատրութե Յանսէնեան մուրեքը կարգը կը մոնեն, իրենց վարքը գայթակղեցուցիչ, և բովանդակ գրաւոր աշխատութիւններին մուրախան կամ անպիտան կը համարուին, և նպատակն ո՞չ թէ իրենց ժողովուրդը լուսաւորել հապա պէս պէս մուրուրութիւններով խոր խաւարի մէջ ձգել է: Բայց ուշադրութեան արժանի է որ ասանկ ամբաստանութիւնները ընող հեղինակին և արքանեակներուն կողմէն ազգը բարուութեան և ոչ մէկ կայծը կամ նըշարը տեսած է: Ասով չբաւականալով յիշեալ միաբանները կայսերական տէրութեան առաջը յանցաւոր ընելու համար իտալերէն գրքին հեղինակը զանոնք, անոնց վարժարան

ներուն մէջ կըթուած շատ երիտասարդները և իրենց համալսարանի հետեւեցողները գիտատար իբր աստատմութեան գրգռիչ կը ձեւացնեն: Այս յանգանութիւնները աշխարհականեց մը չբարձրաւոր, ուր մնաց անանկ հոգեւորականեց մը (ինչպէս որ հաւատուած կը կարծուի) որ զինքը Հռովմէական գահին իշխանութեան պատկեր և ներկայացուցիչ կը ձեւացնեն: Այս գիրքը գրողները վերջապէս քանի մը աշխարհականաց բնական պակասութիւններն ալ ձեռք կառնուն:

Կը լսեմք թէ անանուն հեղինակին արքանեակներէն ոմանք լատին եկեղեցականներ են:

Տեսնենք թէ Հռովմայ պապը ինչպէս պիտի գտնէր ասանկ գրուածքը կամ անոր հեղինակները, որոնք իր ընդունած ու եպիսկոպոսներով և արքանութիւններով պատուած միաբանութիւնը կը բամբասեն ու մոլորական կը քարոզեն: Եթէ բաժնին ճշմարիտ է, պիտի հետեւի որ Պապը մէկ ու կէս դարէն ի վեր սխալելու ու Սիւրբաբեան միաբանութեան ինչ ըլլալը չէ ճանաչեր: Բայց հարկէր յիշուան տարի միակերպ սխալելու է ըսելին աւելի հաւանական է ըսել, թէ մէկ անգամ սխալել է որ ասանկ խռովարար մարդիկը ժողովրդեան գլուխ ըրեր է:

Կը ցաւեմք, ի սրտէ կը ցաւեմք այս խեղճ համագիր եղբայրներուն վրայ, որ իրենց անգութ և խռովաւոր հոգեւոր գլուխներուն գերի մատնուած են: և քանի տարիէ հետեւ շարունակ շփոթութեան մէջ կայեկոծին ու օրէ օր եղբայրսիրութիւններն պաղլըւ կը վընասին: Կը յուսամք և կը յանկամք որ համայնը եղբայրներին իրենց թմբուկներէն արթննան, ու իրենց կործանմանը գարման տանին:

Այսօր կընդուն խօսքերն են. և որովհետեւ ասանկ աններելի գրուածքը քաղաքական խնդիր մը կը համարուի, մոնաւանդ առաւտագութեան կայսեր կամայը հակառակ (գեւ շատ չեղաւ տարաբանաց նոր օրէնքը հրաւարակուելով) ինչպէս որ խաղաղութիւնը կը վրդովէ, աւելի ընդարձակ տեղեկութիւն ըստացած ատենին բարեւեր հասարակութեան հաղորդելու պիտի փութամք, աղէկ գիտելով որ ազգիս վերաբերեալ ուրախալի լուրերուն պիտի ուրախակցին, ինչպէս որ ցաւալի լուրերուն կը ցաւակցին:

— Սեմաթիոյ Լեւոնիստ ազգասէր ամիրայն Լեւոնիստեան երկուշաբթի գիշեր փառաւոր հացկերպ մը ըրաւ կայսերական տէրութեան բոլոր նախարարներուն. երեքշաբթի գիշեր ալ Բարձրագոյն դրան գլխաւոր պաշտօնեայները հրաւիրեց:

Սեմաթիոյ ամիրայն նորաշէն տունը և մէջի կահ կարասիքը չափազանց կը գովեն, և յիշեալ հրաւերներուն ներկայ գտնուողները կը հաստատեն թէ Լեւոնիստ ամենէն երեւելի իշխաններուն պալատներէն վար շմբար, որն որ ազգիս մեծ պարմանք է:

— Սեմաթիոյ Սաղաւա ամիրայն ազնիւ որդի Սարգիս աղայն հարսանեաց փառաւոր հանդէսը կիրակի գիշեր կատարեցաւ:

— Սիւրբաբեանի կուսակալ Սուսթաֆա Օւրբիֆի փաշան անցեալ շաբթու մէջ Կոստանդնուպոլս եկաւ:

— Փօրթաֆիօ Սալիէի լրագիրը կը ծանուցանէ թէ մայիսի 27 ին Սէհմէտ Լիլ փաշայի որդին Սայիտ փաշան Սալթա կողմն հասեր է և նոյն օրը իւր ծանապարհորդութիւնը շարունակելու է գէպ ի Սարսիլիա, ուսկից Լիզիլի երթալու է Կրսեն:

Սայիտ փաշան Լիզիլի մարտիկայէն յանկարծ մեկնել է մայիսի 21 ին:

— Երկուշաբթի և երեքշաբթի օր կայսերական ուսումնարանաց աշակերտներուն հարցաքննութեան հանդէսը եղան ի ներկայութեան վեհափառ Սուլթանին և բոլոր նախարարաց, և նոյն առթիւ Բարձրագոյն դուռ չբացուեցաւ յիշեալ երկու օրերը:

— Սամոսի տեղակալ Սոսիէօ Բոնէմէիօ կայսերական կառավարութեան հրաման առ

նելով կիրակի օր Կոստանդնուպոլս եկաւ, ընկերութեամբ իւր խորհրդայ բարտուղար Ս. Փանտրէմէիօն: Նոր բացակայութեան կողմէն առ ժամանակեայ կառավարութիւնը Սոսիէօ Սոսիէ Բոնէմէիօն յանձնուեցաւ որ Բարձրագոյն Սոսիէ հրապարտէ յաջորդանիւ և հայր Սամոսի տեղակալին:

— Սերջին գաղղիական շրջանաւոր Կոստանդնուպոլս հասաւ Սոսիէօ Շարլ Շալէյ, որ հասարակապետութեան հիւպատոս է ի Կարին:

— Ալաշէհերի մօտերը ուղարկուած մը և մէկ քանի ծառերէն դուրսու հանդիպելով կողպտուեր են: Աւելուարան սկիզբը գէմ գնելու գողեր է գողերուն. բայց ինչքոր ստատիկ ծեծ ուտելով անձնատուր կըլնէ, ու հիմայ իզիլի բժշկի ձեռք զանձը գարմանել կուտայ:

— Սիւրբաբեանի Կաթիլի Եփթալի լրագրին կը գրեն, թէ նուապետ մը թորեալ փաշայի կանի մը հաշուին համար Օսմանայէն ստոր հաղար թիւ ցորեն բեռնաւորելով իրեն նըշանակուած քաղաքը տանելու սեղը, ծամբան Բարապուլուսին մօտերը տնիւնակ կողմի մը մօտեցեր ու ցորենը քիչէն 8 զուռուշի վաճառել է, և նաւը ծովեղբայր ժայռերուն վրայ ձգելով Սիւրբաբեանի և իւր նաւատիրներէն մեկուն հետ: Յիշեալ կողմէն Ռուսաց հիւպատոսի փոխանորդը, որ թորեալի ապահովութեանց ընկերութեան գործակալ է, ներաւոր նաւ ապետին գողութիւնը կասկածելով բռնել տուեր է զայն, և եղբութեանց վրայ ծիծառ տեղեկութիւն տաւ նախով մանաւանդ և նաւապետին ալ խոստովանել տալով, գողակից ընկերին հետ շղթայակալ Կոստանդնուպոլս զրկել տուեր է:

— Ի ծնածն Ռահիմիյին երեւելի գիտնականը Փիլիպոսի (կեղծ սպիտակ) անունով գործի մը հնարք է, որ պատմութեանը նայելով շատ հետաքրքրական և զարմանալի գիւտ մը պիտի ըլլայ: Այս գիտնականը մերձակայ բաները հեռի և հեռակայ բաները մօտ և կարծես թէ ներսի կողմը գուրաւարցած կերպան: Իսկ նոր կեղծադիտակով (եթէ աս անունը պիտի գործածեմք) գուրաւ բանիմը նայուինք, գողաւոր (չուգուր) կը տեսնուի: Վաւաւոր ծաղիկներով նկարուած յաղճապակեայ ու մանր կարծես թէ երկու կտորի բաժնուած և ծաղիկները մեկ կտորին մէջ փորուած է: Կիսարձանը մէջը դասարակ գիմակի պէս կը ընայ. Պատի վրայ կախուած պատկերը կարծես թէ պատին մէջը գրուած է. և աս հասարակ պատի վրայ կախուած բաները անանկ կերպան որպէս թէ պատին ետը ըլլային, պատն ալ հայելի մը ըլլար:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՆԵՐ

Սէֆէոս Եպիսկոպոսի նորագոյ պարմանիւն աւգոստի 1-ին ընթացիկ Պ. Թաթեոս Սիւրբաբեանը բարեփոխ հասարակութեան ի ծանուցանէ, որ յիշեալ պարմանիւն ծանուցարարիւն միշտ առաջին իայ օրը պիտի վաճառուի: Իսկ նոյն օրէն երբ, ինչը Հայաստանի կողմէն նորէն ծանապարհաբար լինելու էր Եպիսկոպոսի ծանուցարարիւն, նոյն գրքին հարցը 35 զուռուշի պիտի ծախուի:

— Սէֆէոս Հայաստանի անուանով ընդհանրապէս անուանիւն, որ Սոսիէյան Լաւրեանց Նիմարեանի քաղաքապետներէն Պ. Սիւրբաբեանի գիտնականը յիշեալ է, հարցը 25 զուռուշի կը վաճառուի, Սարգսիսի Պ. Յարութիւն գրաւաճառին կրպակը:

— Պարիզի լրագրարաց Հայոց, 26 հարց միշտ 25 զուռուշի կը վաճառուի յիշեալ գրաւաճառին կրպակը: Այս պարիզից Ռուսաստանին ղեկուած Է. և անին հայագիտաց յանկալի գանձը համարուելով, մանաւանդ գնոյն անուանիւնը նայելով շուրջ վաճառուի կը յուսարուի:

ՏԵԱՐԻ ԼԵԱԳՐՈՅՍ

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ = ՍԱՀԱԿ ԱԳՐՈՅԱՆ

Լիւթանի Թարգմանաւոր Բարձրագոյն Սոսիէօ

Կ. ՊՈԼԻՍ Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԶՅԱՆՆՈՒ ՄԻԷՔԵՆՏԵԱՆ